

dr. Bényi József

662/Bé.

0.0 726

KÜLÜGYMINISZTERIUM TUK	
VISSZAMINÓSÍTVE	
Dátum: 9.8./V/18	Aláírta: B.N.
Megjegyzés:	

SZIGORUAN TITKOS!

Készült: 14 példányban

Kapja: Várkonyi elvtárs
Horn elvtárs
Barity elvtárs
Kovács L. elvtárs
TTR
KTEO
SZEFO
Tájékoztatási Főosztály
I. Területi Főosztály
II. Területi Főosztály
III. Területi Főosztály
TEFO
Szófia
Saját

Mell: 2 db.

J E L E N T É S

a Varsói Szerződés külügyminiszter-helyettesi értekezletről az emberi jogokról és humanitárius kapcsolatokról

1987. február 18-án részt vettem a Varsói Szerződés külügyminiszter-helyettesi értekezletén Szófiában az emberi jogokról és a humanitárius kapcsolatokról. A magyar küldöttség tagja volt dr. Uranovicz Imre főosztályvezető-helyettes, dr. Fodor János főosztályvezető-helyettes és Hargitai Zsuzsa előadó.

A résztvevőket fogadta Peter Mladenov bolgár külügyminiszter.

Az ülés napirendjén a január 14-15-i előkészítő szakértői megbeszélések témái szerepeltek. Ennek keretében véleménycsere volt a szocialista országok együttműködéséről a nemzetközi fórumok emberi jogi és humanitárius kérdéseiben, a demokrácia hazai fejlesztésének helyzetéről, az emberi jogi társadalmi szervezetek lehetséges szerepéről a szocialista országokban és a szerkesztés alatt lévő /un. szocialista emberi jogi/ nyilatkozat időszerúségéről és szükségességéről.

lentette, nincs értelme olyan együttműködési kapcsolatokat fenn tartani egymással, amelyek nem a teljes egyenjogúságra és bizalomra épülnek.

Kelet-nyugati vonatkozásban az újfajta gondolkodás ösztönzésére az együttműködés keresésének útját kell követnünk, nem szabad erről letérni. A moszkvai konferencia ötlete bevált, Bécsben ez idáig senki sem ellenezte. Természetes, hogy a nyugati államok megkísérlik a javaslatot kisajátítani, saját követeléseiket ráerőszakolni az elképzelésre. A második szakaszban most célirányos javaslatözönnel kívánják ezt elérni.

Személyes benyomását hangsúlyozva a szovjet küldöttség vezetője megjegyezte, hogy a nyugati javaslatáradat nagy része valójában "blöffölés", a későbbi tényleges egyezkedési pozíció erősítésének szándékával született, s megfelelő módszerrel és javaslatokkal - esetenként maximális követeléseket tartalmazó "ellenjavaslatokkal" - a szocialista országok képesek lesznek ezeket ellensúlyozni. Az ellenőrzési rendszerről előterjesztett nyugati javaslattól /CSCS/WT.19./ sem kell idegenkedni. Lehetséges az ellenőrzés még az emberi jogok kapcsán is. De arra kell törekednünk, hogy az ellenőrzési rendszert, beleértve akár a helyszíni ellenőrzés lehetőségét is, kiterjesszük a többi kosárra is, többek között a katonai területre.

A küldöttségek közül az "átalakításról" szólva a cseh-szlovák, a bolgár, az NDK delegáció a hangsúlyt mindenekelőtt a felszínen ható, adminisztratív intézkedésekre helyezte mind a belső fejlődést, mind a külpolitikai tevékenységet illetően. Fő motivum maradt náluk továbbra is az olyan törekvés, amely "le kell loplézni", "fel kell lépni" kezdetű mondatokkal tulajdonképp a régi magatartáshoz ragaszkodást mutatta.

A lengyel küldöttség a változtatások iránti belső igényt emelte ki, hangsúlyozva az intézkedések elfogadásának demokratikus útjait.

Az emberi jogi és humanitárius kérdések növekvő nemzetközi jelentőségét minden résztvevő elismerte. Így a célravezető fellépés és a reálisan kialakítható közös cselekvési program meghatározásának gondjai álltak a középpontban a külpolitika időszerű és távlati követelményeinek figyelembe vételével.

A szovjet küldöttség vezetője felszólalásának minden részletével az újítás szükségességét, a szocialista országok tapasztalatai ismeretének és felhasználásának jelentőségét, az őszinte és nyílt együttműködés parancsoló szükségességét állította előtérbe. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy az átalakítás külpolitikai stratégiai célokért is folytatott küzdelem a Szovjetunióban. A nemzetközi viszonyok hosszú, stabil és feszültségmentes időszakára lenne szükség, hogy energiájukat belső viszonyaik minőségi megváltoztatására legyenek képesek összpontosítani. A gyors előrehaladással szemben megnyilvánuló kétkedéseket és ellenállást nyíltan említve határozottan kijelentette, hogy semmiféle visszalépésre nincs lehetőség, a kor körülményeihez igazodva a lenini alapokhoz kell visszatérni.

A szocialista együttműködés kivánalmait jellemezve hangsúlyozta, hogy a Szovjetunió igen örömetjesen támaszkodik a szocialista országok gyakorlati tapasztalataira. Éppen ezért azt várják a baráti országoktól, hogy mondjanak véleményt, bírálatot a szovjet megoldási módokról.

Az emberi jogokkal és humanitárius kapcsolatokkal összefüggésben rámutatott arra, hogy ha körülnézünk saját házunktáján rájövünk, hogy "nem kevés hibánk és bűnünk van, amit fel kell számolni." Kemény erőfeszítések folynak a Szovjetunióban a jogrendszer felülvizsgálatára és módosítására. A nyugati országok között jelentősen előrehaladt a helsinki ajánlások megvalósulása emberi jogi és humanitárius téren. A szocialista országok ugyanakkor egymás között nem tettek érdemi intézkedéseket a helsinki ajánlások végrehajtására. Kétoldalu, esetleg többoldalu keretekben, lépéseket kell tennünk a mulasztások pótlására. Nyíltan fel kell vetni a kapcsolatainkban meglévő problémákat. Nyomatékosan kije-

A román felszólaló belső társadalmi fejlődésüket teljesen problémamentesnek értékelte. A külpolitikai egyeztetést országaink között azért tartotta szükségesnek, mert az emberi jogi és humanitárius kérdések a nemzetközi konfrontáció színterévé váltak. Román álláspont szerint az emberi jogok tárgyalásával akarnak beavatkozni belügyeikbe, s ők ezt a legelősebben vissza akarnák venni, bárholnan is jöjjön ilyen kísérlet. A mostani magatartásuk, hozzászólásuk teljesen megegyezett a korábbi két egyeztető megbeszélősen érzékeltékkel, sok mindent, nyilván legfőbb szintű állásfoglalást most szó szerint újból elmondtak.

Az NDK fél hozzászólása döntően a bécsi utótalálkozót érintette, s csak egy-egy mondat erejéig tett említést az országainkban zajló demokratizálási folyamat fontosságáról és a nyugati emberi jogi felfogás tiszteletben tartásának szükségességéről Bécsben. Részletesen foglalkozott viszont a nyugati javaslatokból származó veszélyekkel, azoknak a szocialista emberi jogi felfogás fokozottabb propagálása útján történő leszereplésével. Jelezte, az NDK javaslatot készül benyújtani a menekültek kérdéséről. Adatokkal támasztotta alá, hogy az NDK, a két német állam létezése miatt, s az NSZK állandó nyomása következtében különleges helyzetben találja magát, amelynek megértését kérte a többiektől.

A csehszlovák küldöttség is a nyugati javaslatok veszélyeit taglalta, azokat provokációs jellegűeknek minősítette. Felhívta a szocialista országok figyelmét a NATO és az N+N javaslatok közötti differenciálásra. Említette azokat a csehszlovák részről tervezett lépéseket, amelyek a helsinki okmány humanitárius rendelkezéseivel való jogi összhang megteremtését célozzák. Az intézkedések ugyszólván kizárólag a díszidensek hazalátogatásával kapcsolatos enyhültebb rendelkezésekre szorítkoznak.

A lengyel delegáció a szovjet átalakítási folyamatot kibontakoztató kongresszusi és központi bizottsági határozatok egyértelmű támogatása mellett jelentős hangsúlyt helyezett

a LEMP X. kongresszusán előtérbe került demokratizálási erőfeszítések tényeinek ismertetésére /Alkotmány Biróság tevékenysége, az un. "ombudsman-rendszer" megteremtését célzó országos vita/ és az emberi jogok stratégiai fontosságú kérdésként való kezelésére. Több részjavaslatot ajánlott az ENSZ-ben folytatott szocialista tevékenység fellelindítésére.

A román küldöttség a demokrácia fejlődését, az emberi jogok érvényesülését Romániában problémamentesnek értékelte. A román gazdasági fejlődés területi egyenletességéről szólva megemlítette, hogy a fejlesztés néhány olyan megyét is érint, ahol az "együttélő nemzetiségekhez" tartozó lakosság él. Kiemelten szólt a Romániát a bécsi utótalálkozón, az "emberi jogok álproblémái és a nemzetiségek hamis kérdéseinek felvetése" révén ért támadásokról. Véleménye szerint "akik a Romániában együttélő nemzetiségek ürügyén" lépnek fel, nyíltan revizionista tendenciákat mutatnak. Kijelentette, nem fogják megengedni, hogy a romániai neoprotesztáns szektákat "idegen ügynökségek" az állami és erkölcsi rend ellen használják fel.

A bolgár házigazda felszólalásában megállapította, hogy Bulgáriában is erőteljesen folyamatban van az átalakítás, többek között a jogrendszer területén is. Megismételte a korábban magas szinten is előterjesztett kérésüket, hogy a szocialista országok egyesítsék erőiket a bolgár muzulmánok jogainak megsértése címén az ENSZ szervezetekben és Bécsben is felerősödött bolgárellenes támadások leszerelésében. /A szovjet, a csehszlovák és az NDK küldöttség röviden emlékeztetett arra, hogy küldöttségeik ilyen utasítást kaptak Genfben és Bécsben./

A magyar álláspont egybeesett a szovjet véleménnyel. Állásfoglalásainkat a mellékelt felszólalás ismertetle.

A szerkesztés alatt álló un. szocialista emberi jogi nyilatkozat tervezetével kapcsolatban elmondtam: a moszkvai emberi jogi és humanitárius konferencia terve és a nyugati egyetértés megszerzésének szükségessége miatt ilyen közös nyilatkozat most nem időszerű, esetleg később válhat azzá. Felaján-

lottam viszont együttműködésünket egy olyan közös koncepció kidolgozásában, mely meghatározza nemzetközi együttműködésünket humanitárius kérdésekben.

A román küldöttség, kérdés formájában, ugyancsak kéte-lyének adott hangot a nyilatkozat-tervezet időszerűségét, cél-
szerűségét illetően.

A különféle kétoldalu véleménycserék hatására az NDK küldöttség vezetője külön felszólalt ez ügyben. Ajánlotta, foly-
tatódják a szerkesztőmunka a tervezetről, de az NDK maga is
számos módosítást szeretne tenni. Figyelembe veszik mások mó-
dosításait is. A munkát ez évben nem lehet befejezni, a nyilat-
kozat kidolgozása perspektivikus feladat. Ezzel szovjet részről
ogyetértettek. Igyekeztek a témáról mindenkit kielégítő mó-
don beszélni. Elfogadták, hogy a nyilatkozat nem időszerű,
de szorgalmazták, hogy e miatt a munka ne fejeződjék be.

A nyugati emberi jogi gyakorlatot és jogsértéseket doku-
mentáló ún. "adatbank" létrehozásáról közöltem, hogy tanul-
mányozzuk a szovjet elvtársaktól kapott program-tervet, felállí-
lásával szemben elvi ellenvetésünk nincsen, de azt nemzeti ke-
retben pénzügyi okok miatt most nem tudjuk megvalósítani. Kész-
ségünket fejeztem ki arra, hogy ismereteinket megosszuk a ba-
ráti országokkal.

Egy adatbank közös, fokozatos létrehozásának fontossá-
gáról szólt a bolgár és a csehszlovák küldöttség. A csehszlovák
fél javasolta, hogy a kérdés technikai részleteiről szakértők
találkozóját hívják össze.

A szocialista országok emberi jogi társadalmi szervei-
ről bolgár részről elmondták, hogy parlamenti bizottság kezdte
meg e témájú munkáját Bulgáriában, továbbá határozatot hoztak
egy nemzeti társadalmi bizottság létrehozásáról, amelynek első-
sorban nemzetközi funkciói lennének. A csehszlovák küldöttség

- 7 -
elmondta: előzetes tervek szerint az európai biztonsági bizottság mellett hoznának létre hasonló jellegű testületet.

Adamisin elvtárs kérte tőlem nemhivatalos beszélgetésen, - hivatkozva a Kulturális Fórum kapcsán szerzett tapasztalatainkra - hogy konkrét ötletekkel, javaslatokkal segítsük a moszkvai konferencia politikai tartalmi elemeinek kidolgozását. Erre ígéretet tettem. Kifejeztem egyetértésünket az ezzel kapcsolatos konzultációkra.

A január 14-15-1 szakértői munkacsoport értekezletről, a KMB elé beterjesztésre kerülő jelentés ügyét kielégítően rendeztük. A tények pusztá felsorolására szorítókozó elnöki memorandumban országnév említése nélkül szerepelni fog az, hogy egy vélemény szerint az emberi jogi és a humanitárius kérdéseket ad hoc /nem állandó/ jellegű munkafórumokon kívánatos megvitatni.

A külügyminiszter-helyettesi egyeztetőn részt vettek:
Bulgária- I. Ganev, Csehszlovákia - Z. Cernik, Lengyelország - S. Pavlak, NDK - B. Neugebauer, Románia - T. Pop, Szovjetunió - A.L. Adamisin.

Budapest, 1987. február 23.

